

Vergaderjaar 2023–2024

21 501-07

Raad voor Economische en Financiële Zaken

FX

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 oktober 2023

Hierbij zend ik u de geannoteerde agenda van de vergaderingen van de Eurogroep en Ecofinraad van 16 en 17 oktober a.s. in Luxemburg. Ik ben voornemens deel te nemen aan deze vergaderingen.

Naar aanleiding van het recente mondelinge overleg met uw Kamer attendeer ik u op de passage over het stabiliteits- en groeipact. Hierin tracht ik uw Kamer zo goed mogelijk mee te nemen in de ontwikkelingen van de onderhandelingen.

Ook wordt u middels de geannoteerde agenda geïnformeerd over de vervroegde aflossing van een deel van de bilaterale leningen van Griekenland en vrijstelling van het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM) en de Europese Financiële Stabiliteitsfaciliteit (EFSF). Eveneens informeer ik u over het tweede jaarrapport over de implementatie van de herstel- en veerkrachtfaciliteit (HVF), dat de Europese Commissie op 19 september jl. publiceerde.

Het is mogelijk dat nog punten worden toegevoegd aan de agenda of dat bepaalde onderwerpen worden afgevoerd of worden uitgesteld tot de volgende vergadering.

De Minister van Financiën,
S.A.M. Kaag

Eurogroep

Prioriteiten van de eurozone in de herstel- en veerkrachtplannen (RRP's) en de uitvoering van de aanbevelingen van de eurozone

Document: nog niet beschikbaar

Aard bespreking: gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

De Eurogroep zal spreken over de implementatie van prioriteiten voor de eurozone zoals die zijn vastgesteld in de aanbevelingen van de Raad voor het economisch beleid van de eurozone in 2023, en de bijdrage die herstel- en veerkrachtplannen het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit (HVF) hieraan leveren.¹ Het parlement is geïnformeerd over de aanbevelingen voor het economisch beleid voor de eurozone in onder andere de brief over het herfstpakket Europees Semester van 19 december 2022², de geannoteerde agenda en het verslag van de Eurogroep en Ecofinraad van 16 en 17 januari 2023 en het verslag van de Ecofinraad van 16 mei. De aanbevelingen hebben betrekking op het begrotingsbeleid, de publieke investeringen om de groene en digitale transitie te ondersteunen, het ondersteunen van de loonontwikkeling om koopkrachtverlies te mitigeren, het gericht ondersteunen van bedrijven en het waarborgen van de macro-financiële stabiliteit. Op grond van de HVF-verordening moeten de herstel- en veerkrachtplannen stroken met de uitdagingen en prioriteiten van de eurozone. De herstelplannen dragen daarnaast positief bij aan de implementatie van de prioriteiten van de eurozone via het invullen van de landspecifieke aanbevelingen, die veelal gericht zijn op het versterken van het groeivermogen en het versnellen van de energietransitie. Het gesprek zal naar verwachting plaatsvinden aan de hand van enkele discussievragen. Deze zullen naar verwachting onder meer betrekking hebben op de nieuwe economische uitdagingen voor de eurozone en hoe deze een plaats kunnen krijgen in de eurozone aanbevelingen voor 2024. Nederland kan de discussie in de Eurogroep aanhoren.

Digitale euro – inventarisatie van de voortgang van het project

Document: op dit moment nog niet beschikbaar

Aard bespreking: gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

De Europese Commissie en de Europese Centrale Bank (ECB) zullen naar verwachting tijdens de Eurogroep een presentatie geven over de voortgang van het traject rond de digitale euro. Daarna zal de Eurogroep naar verwachting eventuele aandachtspunten uitwisselen en de vervolgpprocedure bespreken.

De voorstellen (d.d. 28 juni jl.) van de Commissie voor de vormgeving, uitgifte en distributie van een digitale euro bevatten een rechtsbasis voor de ECB om een digitale euro te scheppen en uit te geven. Daarnaast gaat het wetgevend voorstel in op essentiële aspecten van een digitale euro. De voorwaarden en zorgen die Nederland onder de aandacht heeft gebracht, zijn door de Commissie meegenomen bij het opstellen van dit voorstel. Er is bijvoorbeeld een hoofdstuk gewijd aan privacyregels en de Commissie stelt de mogelijkheid voor van *offline* gebruik van de digitale euro, waarmee anonieme betalingen kunnen worden gedaan, zoals ook bij contant geld het geval is. Ook wordt de digitale euro niet programmeerbaar. In het BNC-fiche van 18 augustus 2023 staan de standpunten

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023H0523%2801%29>.

² <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-8283b9ef1e062da4d9d635e3170fedea96b93771/pdf>.

van het kabinet op de verschillende onderdelen van de voorstellen van de Commissie.³

Nederland steunt het voorstel van de Commissie voor een digitale euro als betaalmiddel en een digitale vorm van de euro als enige munt in de eurozone. Een digitale euro moet – zowel nu als in de toekomst – voordelen hebben voor consumenten, bedrijven en de bredere economie en hierover moet goed worden gecommuniceerd. Nederland heeft wel aandachtspunten en vragen bij sommige onderdelen van het voorstel. Zo is het belangrijk dat er aandacht is voor het spanningsveld tussen de mogelijkheden die een offline variant biedt om met een digitale euro anoniem te betalen en de risico's op witwassen, terrorismefinanciering en fraude die daarmee gepaard kunnen gaan. Ook heeft Nederland in het bijzonder aandacht voor de kosten van de digitale euro. Het kabinet vindt dat de kosten (zowel van implementatie als van gebruik) van een digitale euro in verhouding moeten staan tot de voordelen ervan.

De ECB besluit naar verwachting later in oktober over de volgende fase van het project digitale euro. In die volgende fase zal de ECB samen met de sector verder technisch werk verrichten, waarbij rekening wordt gehouden met aandachtspunten die naar voren komen in het Europese wetgevingsproces. Het genoemde besluit gaat nog niet over de vraag of de ECB daadwerkelijk overgaat tot uitgifte van een digitale euro. Pas als er een politiek akkoord is bereikt tussen de lidstaten en met het Europees Parlement over de voorstellen en de verordeningen van kracht worden, kan de ECB de digitale euro uitgeven.

Trans-Atlantische economische dialoog

Document: n.v.t.

Aard bespreking: gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

De Ministers zullen met de Amerikaanse Minister van Financiën Janet Yellen van gedachten wisselen over de financieel-economische uitdagingen voor de VS en de Eurozone.

Na het herstel van de Covid19-pandemie is de eurozone sterker geraakt door de energiecrisis als gevolg van de Russische invasie van Oekraïne dan de VS. Zowel in de VS als de eurozone heeft de inflatie een hoogtepunt bereikt en laat deze nu een dalende trend zien. Wel ligt de inflatie al geruime tijd boven de doelstelling van de centrale bank en is met name de kerninflatie hardnekkig. In haar laatste raming voorziet de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) voor de eurozone een inflatie van respectievelijk 5,5% en 3,0% voor 2023 en 2024 en voor de VS is dit respectievelijk 3,8 en 2,6%.⁴ Na een robuuste economische ontwikkeling de afgelopen jaren, wijzen vooral voor de eurozone economische indicatoren op vertraging van de economische groei. De OESO voorziet voor de eurozone in 2023 en 2024 een reële economische groei van 0,6% en 1,1%, terwijl voor de VS een volumegroei van respectievelijk 2,2% en 1,3% wordt voorzien.

Tegelijkertijd zijn overheidsschulden verder toegenomen door de pandemie en de energiecrisis, terwijl de stijgende rente zorgt voor hogere financieringskosten. Vooral de VS, waar een sluiting van de overheidsdiensten als gevolg van het niet overeen kunnen komen van een begroting (een zogenoemde *shutdown*) vooralsnog is afgewend, kampt met een hoog begrotingstekort. In het laatste Artikel IV-rapport voor de VS, rekent het Internationaal Monetair Fonds (IMF) met een begrotingsstekort van 5,6% en 5,7% voor 2023 en 2024, terwijl recente berichten⁵ op

³ Kamerstukken II 2022–2023, 22 112, nr. 3747.

⁴ OESO (2023), OECD Economic Outlook, interim-Report September 2023 (link).

⁵ Zie bijvoorbeeld, Washington Post, U.S. deficit explodes even as economy grows, 3 september 2023, (link).

een nog hoger tekort wijzen. Voor de eurozone raamt de ECB voor dit jaar een begrotingstekort van 3.2% en voor volgend jaar een tekort van 2.8%.⁶ De Chips Act en de Inflation Reduction Act (IRA) zijn twee grote Amerikaanse initiatieven, die de Amerikaanse positie ten aanzien van de productie van halfgeleiders en *clean tech* dienen te versterken. De IRA heeft de zorgen in de EU ten aanzien van haar concurrentiepositie op *clean tech* versterkt. Inmiddels zijn er via onder andere het industrieel plan voor de Green Deal voor het nettonulindustrie (*Green Deal Industrial Plan*) en de verordening voor een nettonulindustrie (*Net Zero Industry Act*) in de EU maatregelen genomen om deze positie te versterken. De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking heeft de Tweede Kamer op 22 mei 2023 geïnformeerd over onderhandelingen tussen de VS en EU om de impact van de IRA voor de EU te minimaliseren.⁷ Het kabinet is van mening dat de VS een belangrijke bondgenoot is en hecht groot belang aan een krachtige trans-Atlantische relatie. Indien passend bij het verloop van de gedachtewisseling in de Eurogroep, zal Nederland het belang van een open economie en gelijk speelveld benadrukken.

Eurogroep met de 27 EU-lidstaten (inclusieve samenstelling)

Toekomst van Europese financiële- en kapitaalmarkten: gedachtewisseling met marktpartijen over de drijfveren om kapitaalmarktfinanciering te ontsluiten

Document: n.v.t.

Aard bespreking: gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

De Eurogroep in inclusieve samenstelling zal het gesprek over de ontwikkeling van de kapitaalmarkten voortzetten. Tijdens de bijeenkomst in juli hebben de Ministers hun opvattingen hierover naar voren gebracht en toegelicht welke nationale initiatieven worden ontplooid, ter inspiratie van anderen. Ditmaal zullen stakeholders – in het bijzonder innovatieve, jonge bedrijven – toelichten welke uitdagingen zij ondervinden bij het verkrijgen van financiering.

De versterking van de kapitaalmarktunie, door verdere verdieping en integratie van de markten in de EU, staat prominent in het werkprogramma van de Eurogroep voor de komende maanden. Het streven van de Eurogroep-voorzitter is om in maart 2024 een strategische visie overeen te komen en daarin prioriteiten te identificeren om de kapitaalmarktunie verder te ontwikkelen, als aanvulling op de voorstellen die volgden uit het tweede actieplan van de Europese Commissie, waarover momenteel de onderhandelingen lopen in de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement. De strategische visie van de Eurogroep kan als input dienen voor het werkprogramma van de (nieuwe) Europese Commissie.

Het kabinet is van mening dat verdere versterking van de kapitaalmarktunie cruciaal is voor het wegnemen van barrières tot het vrije verkeer van kapitaal in de EU. Een goed functionerende Europese kapitaalmarkt is essentieel voor de benodigde investeringen in duurzaamheid en digitalisering. Er is al veel werk verzet met de twee actieplannen, maar de doelstellingen van een daadwerkelijke kapitaalmarktunie zijn nog niet bereikt. Daarvoor is betere aanwending van het beschikbare kapitaal en de aanpak van structurele barrières tot integratie nodig. De Eurogroep kan hierbij wat het kabinet betreft een rol spelen door een visie te ontwikkelen

⁶ https://www.ecb.europa.eu/pub/projections/html/ecb.projections202309_ecbstaff-4eb3c5960e.en.html.

⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 21 501-02, nr. 2663.

op de aanpak van deze structurele barrières onder de volgende Europese Commissie.

Nederland kan de presentaties van de stakeholders aanhoren en indien opportuun toelichten welke uitdagingen Nederland zelf ziet bij de toegang van bedrijven tot financiering. Bijvoorbeeld met betrekking tot mkb-ondernemers die doorgaans afhankelijk zijn van bancaire kredietverlening en *start-* en *scale-ups* voor wie goede toegang tot risicokapitaal van belang is voor de financiering van innovatie en duurzame groei.

Vorbereiding Eurotop in oktober

Document: n.v.t.

Aard bespreking: gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

En marge van de Europese Raad van 26 en 27 oktober 2023 vindt een Eurotop plaats. Tijdens de Eurotop zullen de regeringsleiders zoals gebruikelijk de economische situatie bespreken en van gedachten wisselen over het economisch bestuur en de beleidscoördinatie van de EU. Daarbij zal de voorzitter van de Eurogroep bij deze Eurotop de Europese Raad informeren over de voortgang op een aantal dossiers, in het bijzonder de lopende werkzaamheden van de Eurogroep over de toekomst van de Europese financiële en kapitaalmarkten en over de gesprekken over de mogelijke introductie van een digitale euro. In de Eurogroep van 16 oktober zal de voorzitter van de Eurogroep tijdens de bespreking aangeven op welke wijze hij de Europese Raad wil informeren over deze dossiers. Nederland kan de toelichting aanhoren.

Ecofinraad

Herziening Europees begrotingsraamwerk

Document: op dit moment nog niet beschikbaar; nog onzeker of er nog een document op delegates portal beschikbaar komt voorafgaand aan de Ecofinraad

Aard bespreking: politieke bespreking ten behoeve van het bereiken van een algemene oriëntatie (Raadspositie)

Besluitvormingsprocedure: gekwalificeerde meerderheid voor de verordening die verordening 1466/97 beoogt te vervangen (preventieve arm) en wijziging van richtlijn 2011/85/EU (begrotingsraamwerken van lidstaten), eenparigheid van stemmen voor de wijziging van verordening 1467/97 (correctieve arm)

Toelichting:

De Raad zal spreken over de door de Europese Commissie (de Commissie) voorgestelde herziening van het Europees begrotingsraamwerk (Stabiliteits- en Groeipact, SGP), waarbij het doel van het voorzitterschap is om tot een algemene oriëntatie op de wetsteksten te komen. Een algemene oriëntatie is een voorlopig politiek besluit van de Raad waarmee een standpunt wordt vastgesteld over een wetgevingsvoorstel van de Commissie. De algemene oriëntatie vormt het mandaat voor het voorzitterschap in de onderhandelingen tussen de Raad en het Europees Parlement (EP). Daarbij kan opgemerkt worden dat het Europees Parlement bij een van de drie voorliggende wetgevende voorstellen medebeslisser is terwijl voor de andere twee onderdelen van het SGP de Raad alleen beslist (na raadpleging van het EP). Gelet op de sterke samenhang tussen de drie voorstellen ligt het echter voor de hand dat de Raad over het geheel ervan een algemene oriëntatie inneemt. Recent heeft het Spaanse voorzitterschap een voorstel gedaan voor een zogenoemde landingszone op de vier voornaamste thema's waarop de Raad, volgens de Ecofinraad van afgelopen juli, overeenstemming zou moeten vinden. Deze thema's zijn (1) institutionele verhoudingen, (2) waarborg voor voldoende ambitieuze schuldafbouw, (3) ruimte voor

investerings en prikkels voor hervormingen en (4) effectieve handhaving. Deze landingszone, die informeel is gedeeld met de lidstaten, wordt door het voorzitterschap aangepast aan de hand van de lopende besprekingen en kan zodoende nog wijzigen.

Nederland volgt bij de besprekingen over dit voorstel de kabinetsinzet zoals beschreven in het BNC-fiche ten aanzien van de Commissievoorstellen⁸ en in de geannoteerde agenda voor de informele Ecofinraad van 15 en 16 september⁹. Deze kabinetsinzet ligt in het verlengde van de kabinetsreactie op de Commissiemededeling over de hervorming van het SGP van 28 november 2022¹⁰. Het parlement is nader geïnformeerd over de kabinetsinzet in twee schriftelijke overleggen met de Eerste Kamer en een schriftelijk overleg met de Tweede Kamer, aangevuld met meerdere commissiedebatten in de Tweede Kamer en een mondeling overleg in de Eerste Kamer. Hieronder volgen de belangrijkste voorstellen zoals beschreven in de huidige landingszone van het voorzitterschap, de Nederlandse inzet daarbij en het krachtenveld in de Raad.

Institutionele verhoudingen

Wat betreft de institutionele verhoudingen vindt Nederland het van belang dat de ambitie ten aanzien van het waarborgen van houdbare overheidsfinanciën stevig wordt verankerd in het raamwerk en dat eventuele bevoegdheden voor de Commissie om de wetgeving in de toekomst aan te passen geen afbreuk mogen doen aan deze ambitie.

Het Spaans voorzitterschap stelt voor om een aantal kernelementen van het raamwerk, waaronder het functioneren van de controlerekening waarin afwijkingen van het overeengekomen uitgavenpad worden geregistreerd en de methodologie voor de schuldhoudbaarheidsanalyse, naar de wetstekst voor de preventieve arm te verplaatsen. Hierdoor kunnen ze alleen worden aangepast via een gewone wetgevingsprocedure. De Commissie had in haar voorstel een aantal – volgens de Commissie meer technische – elementen aangewezen die door de Commissie zelf kunnen worden gewijzigd door middel van een gedelegeerde handeling, en deze elementen opgenomen in een bijlage. Een gedelegeerde handeling verschilt van een gewone wetgevingsprocedure, omdat deze alleen kan worden tegengehouden door de Raad als daar een gekwalificeerde meerderheid voor bestaat. Een aantal lidstaten, waaronder Nederland, had twijfels bij de wijze waarop de Commissie dit onderscheid maakte in haar voorstel. Niet alleen technische aspecten maar ook sommige essentiële elementen zouden door de Commissie kunnen worden aangepast door middel van een gedelegeerde handeling. Het kabinet beoordeelt het voorstel voor het verplaatsen van aantal kernelementen zodat deze onder de gewone wetgevingsprocedure vallen daarom als positief, omdat dit de voorspelbaarheid en stabiliteit van het raamwerk ten goede komt. Nederland heeft hier in de onderhandelingen ook op aangedrongen. Voor deze voorgestelde aanpassing lijkt ook breed draagvlak in de Raad te bestaan.

Het Spaans voorzitterschap stelt daarnaast voor om een werkgroep op te richten die zich zal buigen over de methodologie en onderliggende aannames voor de schuldhoudbaarheidsanalyse. Deze wordt samengesteld uit nationale experts, de Commissie, de ECB en het Europees Begrotingscomité (*European Fiscal Board, EFB*). Het kabinet steunt de oprichting van deze werkgroep, omdat expertise van verschillende kanten wordt samengebracht en er op gestructureerde wijze een dialoog over de methodologie en eventuele verbeteringen ervan plaatsvindt. Het kabinet

⁸ Kamerstukken II 2022/23, 2023D23853.

⁹ Kamerstukken II, 2022/23, 21 501-07-1972.

¹⁰ Kamerstuk 21 501-07, nr. 1913.

vindt het ook positief dat de huidige landingszone spreekt van volledige transparantie van de methodologie en openbaarmaking van de berekeningen. Het kabinet heeft als suggestie gedeeld dat ook experts van het Europees Stabiliteitsmechanisme zitting nemen in deze werkgroep, en dat de EFB wordt geraadpleegd wanneer de Commissie voorstelt om de methodologie aan te passen.

Anders dan het Commissievoorstel, stelt het Spaans voorzitterschap voor om het technische Commissiepad voor de netto primaire uitgaven niet standaard openbaar te maken voordat de lidstaat begint met het schrijven van een meerjarenplan voor begrotingsbeleid, investeringen en hervormingen, maar pas wanneer de lidstaat zijn plan indient bij de Commissie. Dit komt tegemoet aan de wens van sommige landen, die vrezen dat het pad van de Commissie in de verwachtingen wellicht leidend wordt, waarmee het eigenaarschap voor een zelf op te stellen plan en begrotingspad wordt verminderd. Het kabinet is geen voorstander van het voorstel van het voorzitterschap. Het vroeg openbaar maken van het Commissiepad draagt bij aan transparantie, geeft inzicht in de kaders waarbinnen de dialoog tussen Commissie en lidstaat over het plan plaatsvindt, en scheidt duidelijkheid ten aanzien van de begrotingsinspanning die de lidstaat moet leveren op het moment dat de lidstaat er niet in slaagt een plan in te dienen dat voldoet aan de eisen. Ook diverse andere lidstaten pleiten voor het behoud van de door de Commissie voorgestelde transparantie bij aanvang van het proces van het opstellen van het meerjarenplan.

Wat betreft het verzamelen van gegevens heeft het kabinet voorgesteld om aan een volgende landingszone toe te voegen dat lidstaten zelf een keuze mogen maken of zij gebruik maken van een kaststelsel of baten-lastenstel. Een baten-lastenstel zorgt in de ogen van het kabinet namelijk voor verhoging van de administratieve lasten, en de toegevoegde waarde weegt niet op tegen de administratieve lasten. Het kabinet is van mening dat daarom beter kan worden aangesloten bij de huidige tekst in de bestaande verordening voor begrotingsraamwerken van lidstaten, ook omdat decentrale overheden in Nederland zorgen hebben geuit of een baten-lastenstelsel voor hen onuitvoerbaar is. Enkele lidstaten zijn samen met Nederland vocaal op dit onderwerp.

Ten aanzien van de ontsnappingsclausules stelt het voorzitterschap voor om de bevoegdheid tot activatie van de clause bij de Commissie neer te leggen en de Raad een rol te geven bij een eventuele verlenging ervan; bij die verlenging zou ook advies ingewonnen worden van de EFB en de nationale begrotingsautoriteiten (*Independent Fiscal Institutions, IFIs*). Het kabinet ziet liever dat de Raad reeds bij de activatie van ontsnappingsclausules betrokken is, waarbij de EFB advies geeft, en niet pas bij de verlenging ervan. Het krachtenveld op dit onderwerp is diffuus: een deel van de lidstaten steunt activatie door de Commissie, terwijl een ander deel het belangrijk vindt om de Raad (en in sommige gevallen ook de EFB) reeds bij de activatie te betrekken.

Ten aanzien van de rol van nationale onafhankelijke begrotingsautoriteiten in het begrotingsraamwerk is het voorstel van het Spaans voorzitterschap minder vergaand dan het Commissievoorstel. Het kabinet blijft voorstander van een versterking van de nationale begrotingsautoriteiten, omdat dit in de ogen van het kabinet kan bijdragen aan betere naleving en groter nationaal eigenaarschap. In de Raad is hier echter vrijwel geen draagvlak voor, waardoor de kans klein lijkt dat er in de huidige hervormingen grote stappen op worden gezet.

Het voorzitterschap stelt voor om de EFB als permanent orgaan op te richten in de verordening voor de preventieve arm van het SGP, met taken als het toezien op de implementatie van het Stabiliteits- en Groeipact, als adviseur aan Commissie en Raad. Het kabinet vindt het positief dat het bestaan en de rol van het EFB wettelijk worden verankerd. Daarmee wordt het belang van de rol van de EFB, waar het kabinet pleitbezorger van is,

duidelijk erkend. Het verankeren van de rol van de EFB lijkt op steun te kunnen rekenen in de Raad. Het kabinet zou ook graag zien dat wordt vastgelegd dat de EFB een adviserende rol krijgt bij de beoordeling door Commissie en Raad of in een lidstaat sprake is van een buitensporig tekort. Het is nog onduidelijk of daar voldoende steun voor is.

Waarborg voor voldoende schuldafbouw

Nederland vindt het essentieel dat het Europese begrotingsraamwerk voldoende ambitie bevat wat betreft schuldafbouw. Om dit te waarborgen, pleit Nederland voor een aanvullende ex-ante waarborg voor het ambitieniveau van schuldafbouw, bij wijze van achtervang. Een belangrijk discussiepunt is de exacte vormgeving van een additionele waarborg voor voldoende schuldafbouw, met name voor hoge schuldlanden. Nederland staat ervoor open om verschillende opties te verkennen die passen binnen de landspecifieke, risicogebaseerde en anticyclische benadering die de kern vormt van het Commissievoorstel. Meerdere lidstaten, waaronder Nederland, hebben in de voorbije weken een bijdrage geleverd in de gedachtevorming over mogelijke waarborgen.

Het Spaans voorzitterschap stelt een waarborg voor, waarbij lidstaten van wie de schuld in de gehele ramingsperiode (14 jaar, of 17 jaar bij verlenging van de aanpassingsperiode) naar verwachting niet tot onder de 60% bbp daalt, een uitgavenpad vast moeten stellen wat leidt tot een voorspelde daling van de schuldratio met een nog vast te stellen minimumtempo. Dit minimumtempo geldt dan voor de jaarlijkse gemiddelde daling van de schuldratio over de gehele ramingsperiode. Het kabinet steunt de richting van dit voorstel van het voorzitterschap, maar denkt dat de waarborg verder kan worden verfijnd door een onderscheid te tussen landen met verschillende schulduitdagingen, waarbij landen met een hogere schulduitdaging hun schuldratio ook met een hoger jaarlijks gemiddeld minimumtempo moeten afbouwen. Duitsland heeft voorgesteld om naast een waarborg voor voldoende schuldafbouw ook een waarborg voor voldoende tekortverbetering te introduceren. Het kabinet steunt de gedachte achter de aanpassingen omdat die kunnen leiden tot meer schuldafbouw, en zal dit concrete voorstel steunen als dit type waarborg te verenigen is met de landspecifieke, risicogebaseerde en anti-cyclische benadering van het beoogde toekomstige SGP, en daarop een aanvulling vormt. Waar in de Raad voldoende steun mogelijk lijkt voor een waarborg voor voldoende schuldafbouw is het nog onduidelijk of een tweede aanvullende waarborg die zich richt op voldoende tekortverbetering ook op voldoende medestanders kan rekenen. Het Spaans voorzitterschap stelt verder voor om in ruil voor de toevoeging van een schuldwaarborg, twee andere waarborgen uit het Commissievoorstel te laten vervallen. Dit gaat om de eis dat in het uitgavenpad van een land het tekort moet worden teruggebracht met jaarlijks minimaal 0,5% wanneer het verwachte tekort groter is dan 3% bbp en als de overschrijding van de referentiewaarde niet beperkt en tijdelijk is, en de eis dat schuld van boven de 60% bbp aan het einde van de periode van het meerjarenplan (aanpassingsperiode) lager moet liggen dan daarvoor. Het kabinet heeft een voorkeur om deze waarborgen te behouden. De eerste waarborg is nuttig omdat dit leidt tot eenzelfde benadering van de minimale tekortverbetering in het preventieve en het correctieve deel van de regels. De tweede waarborg kan een nuttige aansporing vormen voor lidstaten met een hoge schuldratio om voldoende budgettaire inspanningen te leveren om een stijging van de schuld gedurende de aanpassingsperiode te voorkomen. Sommige lidstaten vrezen door deze eis echter geconfronteerd te worden met een jaarlijkse begrotingsopgave op de korte termijn die in hun ogen niet haalbaar is en te grote nadelige gevolgen heeft voor de economische

groei en het doen van de benodigde overheidsinvesteringen. Het kabinet heeft oog voor deze zorgen en verkent hoe deze geadresseerd kunnen worden.

Ruimte voor investeringen en prikkels voor hervormingen

Ten aanzien van investeringen vindt Nederland het van belang dat het raamwerk een prikkel voor investeringen en hervormingen bevat, maar dat ruimte voor investeringen niet vormgegeven moet worden via een generieke uitzondering van bepaalde investeringen of andere overheidsuitgaven in de begrotingsnormen (een zogenaamde *golden rule*).

Het Spaans voorzitterschap stelt voor om de verwachte economische impact van hervormingen en investeringen mee te nemen in de bepaling van het uitgavenpad. Het kabinet acht het raadzaam dat daar zeer terughoudend mee wordt omgegaan. Het kwantificeren van de verwachte economische effecten van hervormingen in investeringen is ingewikkeld en geeft het risico dat lidstaten door een te optimistische inschatting van deze effecten uiteindelijk een te beperkte begrotingsinspanning leveren. Bovendien is de ruimte voor investeringen en de prikkel om hervormingen door te voeren in de ogen van het kabinet in het Commissievoorstel voldoende geborgd. Lidstaten kunnen immers in aanmerking komen voor een langere aanpassingsperiode (van vier naar zeven jaar) onder de voorwaarde dat zij investeringen en hervormingen opnemen in hun plan.

Het voorzitterschap stelt daarnaast voor om nationale uitgaven onder EU-programma's (zoals nationale cofinanciering en de besteding van leningen uit de Herstel- en Veerkrachtfaciliteit) uit te zonderen van het uitgavenpad, voor een nader in te vullen maximum percentage van het bbp per jaar. Het kabinet is geen voorstander van deze uitzondering, omdat deze uitgaven wel gewoon optellen bij de schuld en meewegen in het schuldhoudbaarheidsrisico. Dit voorstel komt in feite neer op een vorm van *golden rule*. Het voorstel van het voorzitterschap is echter ingegeven door een wens van een grote groep lidstaten om ruimte te krijgen voor investeringen die verder gaat dan het Commissievoorstel. Om lucht te geven aan deze wens heeft Nederland de suggestie gedaan om tijdelijke afwijkingen van het uitgavenpad bij uitzondering toe te staan voor lidstaten die een begrotingsevenwicht hebben en een laag tot middelhoog schuldhoudbaarheidsrisico, maar te maken krijgen met tijdelijk hogere uitgaven die samenhangen met de implementatiecyclus van EU-programma's. Om lidstaten tegemoet te komen die vrezen dat investeringen in een buitensporigtekortprocedure teveel onder druk komen te staan, wil het kabinet openheid tonen door de Raad de mogelijkheid te bieden om het behoud of verhogen van publieke investeringen expliciet aan de lidstaat aan te bevelen wanneer een buitensporigtekortprocedure wordt geopend.

Meerdere lidstaten vragen daarnaast aandacht voor noodzakelijke defensie-uitgaven. Het voorzitterschap heeft voorgesteld om een toename in deze uitgaven expliciet als relevante factor te aan te merken, die de Commissie en de Raad mee zullen wegen bij het de beoordeling of sprake is van een buitensporig tekort (ook wel het «openen van een buitensporigtekortprocedure» genoemd). Dat betekent dus dat de uitgaven niet uitgezonderd worden van het tekort, de schuld of het uitgavenpad, zoals bij een *golden rule* het geval zou zijn, maar dat bij overschrijding van de van 3%-tekortnorm en het uitgavenpad de toename van de defensie-uitgaven meegewogen wordt bij de beoordeling of sprake is van een buitensporig tekort. Dit is voor een deel van de lidstaten, met name die met nabije ligging met Oekraïne of Rusland en die te maken krijgen met sterk groeiende defensie-uitgaven, een belangrijk punt in de onderhandelingen. Het kabinet is terughoudend over dit voorstel, maar is bereid met

lidstaten te kijken hoe een dergelijke relevante factor op een afgebakende manier kan worden vormgegeven. Belangrijk is dat wordt afgebakend hoe de defensie-uitgaven meegewogen worden, bijvoorbeeld door te stellen dat alleen tijdelijke, bovengemiddelde, of sterk gestegen uitgaven aan defensie mogen meetellen als een relevante factor. Een dergelijke afbakening past ook bij de kabinetsinzet om het gebruik van relevante factoren te verhelderen, met het oog op het beter voorspelbaar en transparant maken van de buitensporigtekortprocedure.

Effectieve handhaving

Het kabinet vindt handhaving een cruciaal element van het raamwerk dat versterkt dient te worden. Specifiek is het kabinet voorstander van het verbeteren van de voorspelbaarheid van beoordeling door Commissie en Raad of sprake is van een buitensporig tekort (ook wel «het openen» van een buitensporigtekortprocedure genoemd), een effectief gebruik van de voorgestelde controlerekening voor het bijhouden van cumulatieve afwijkingen van het overeengekomen uitgavenpad, en een sterkere rol voor het Europees Begrotingscomité. De nadere invulling van deze ambities is te vinden in de hier boven genoemde informatievoorziening aan het parlement.

De hierboven beschreven voorgestelde versterking van de EFB is een belangrijk positief element in de versterking van de naleving en handhaving van de regels. De onafhankelijke adviezen van de EFB kunnen een waardevolle toevoeging zijn en de besluitvorming in de implementatie van het SGP verrijken.

Het Spaans voorzitterschap stelt, in lijn met het Commissievoorstel, voor om buitensporigtekortprocedures op basis van overschrijding van de tekortnorm te behouden. Het kabinet steunt dit en hierover lijkt er in de Raad consensus te zijn. Verder maakt het Spaans voorzitterschap in de huidige landingszone expliciet de koppeling tussen cumulatieve afwijkingen van het uitgavenpad die worden bijgehouden in de controlerekening en het openen van een buitensporigtekortprocedure. Dit is een belangrijk punt dat het kabinet in de onderhandelingen heeft ingebracht, en het kabinet ziet deze bewoording als positief. Het kabinet zet pleit er daarnaast voor dat lidstaten in een buitensporigtekortprocedure verplicht worden gesteld om de afwijkingen in de controleaccount te compenseren. Een deel van de lidstaten steunt deze inzet.

Het voorzitterschap stelt voor om te verduidelijken of de relevante factoren die worden meegewogen bij de beoordeling door de Commissie en de Raad of sprake is van een buitensporig tekort, verzwarende of verlichtende factoren zijn. Dit vindt het kabinet positief, omdat het past bij het Nederlandse streven om het gebruik van relevante factoren in te kaderen. Het kabinet is positief over het voorstel van de Commissie om de schulduitdaging van landen als leidende relevante factor aan te merken, die in de regel zou leiden tot het openen van een buitensporigtekortprocedure. Het kabinet betreurt dat het voorzitterschap dit element van het Commissievoorstel niet overneemt en in plaats daarvan stelt dat alle relevante factoren evenveel aandacht behoeven. Het kabinet zet zich in voor behoud van het door de Commissie voorgestelde onderscheid, waarbij de relevante factor op basis van schulduitdaging zwaarder weegt. Het voorzitterschap heeft verder voorgesteld om expliciet te maken dat economische en budgettaire meevallers niet meegewogen mogen worden bij de beoordeling of sprake is van een buitensporig tekort. Nederland heeft hiervoor gepleit, om zeker te stellen dat de anticyclische benadering van het beoogde toekomstige SGP ook in goede tijden optimaal zal functioneren.

Verder proces

Op het moment van schrijven zijn er nog geen compromisteksten voor de specifieke wetgevende teksten beschikbaar. Pas als er politieke overeenstemming wordt gevonden over de door het voorzitterschap voorgestelde landingszone is het mogelijk deze afspraken uit te werken in de wetgevende teksten. Het is niet duidelijk of het voorzitterschap ernaar streeft om bij de Ecofinraad naast overeenstemming over de landingszone ook een voorlopig politiek Raadsakkoord over wetsteksten te bereiken. Dit laatste lijkt gelet op de tijd die nog resteert tot aan de Ecofinraad een zeer ambitieuze opgave.

De uiteindelijke besluitvorming ten aanzien van het hervormde SGP is:

- Gekwalificeerde meerderheid in de Raad voor de verordening die verordening 1466/97 vervangt (preventieve arm), met medebeslissing van het Europees Parlement, rechtsbasis 121(6) VWEU
- Gekwalificeerde meerderheid in de Raad voor richtlijn 2011/85/EU (begrotingsraamwerken van lidstaten), na raadpleging van het Europees Parlement, rechtsbasis 126(14) lid 3 VWEU
- Eenparigheid van stemmen voor verordening 1467/97 (correctieve arm), na raadpleging van het Europees Parlement en de Europese Centrale Bank, rechtsbasis 126(14) lid 2 VWEU

Het Europees Parlement is op dit moment bezig met zijn positiebepaling op de herziening van het Europees Begrotingsraamwerk. De verwachting is dat co-rapporteurs Esther de Lange (EVP) en Margarida Marques (S&D) dit najaar hun rapport zullen presenteren. Vervolgens krijgen schaduwrapporteurs de gelegenheid om amendementen in te dienen. De positie zal daarna moeten worden vastgesteld in de Commissie Economische en Monetaire Zaken en de plenaire zitting van het Europees Parlement. Daarna volgende de onderhandelingen tussen Raad, EP en Commissie in de zogenoemde trilogie. In formele zin betreft dit alleen een onderhandeling over de verordening die verordening 1466/97 vervangt (de preventieve arm), maar omdat de wijziging van het SGP betrekking heeft op drie onderdelen zal deze bredere context naar verwachting in dit traject zeker een rol spelen.

Uitvoeringsbesluiten van de Raad onder de herstel- en veerkrachtfaciliteit (HVF)

Document: EUR-Lex – 52023PC0555 – EN – EUR-Lex (europa.eu)

Aard bespreking: aanneming uitvoeringsbesluiten van de Raad

Besluitvormingsprocedure: gekwalificeerde meerderheid

Toelichting:

De Kamer ontvangt steeds voorafgaand aan de besluitvorming in de Raad een kabinetsappreciatie van de aangepaste uitvoeringsbesluiten van de Raad ter goedkeuring van aangepaste herstelplannen in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit (HVF). Tijdens de Ecofinraad zal een aanpassing van de uitvoeringsbesluiten voor Nederland, Portugal, Slovenië, Spanje en Tsjechië ter besluitvorming voorliggen.

Voor de aanpassing van herstelplannen bestaan op grond van de HVF-verordening verschillende aanleidingen, namelijk:

- een aanpassing van de maximale subsidie-enveloppe op grond van de finale berekening van 30 juni 2022 jl.;
- een verzoek tot het ontvangen van een (aanvullende) lening uit de HVF;
- het niet kunnen uitvoeren van een (deel van een) plan op grond van objectieve omstandigheden;
- het toevoegen van een hoofdstuk met maatregelen die gericht zijn op het halen van de RepowerEU-doelstellingen, namelijk het verminderen van de afhankelijkheid van Russische fossiele brandstoffen door middel van energiebesparing, het diversifiëren van energiebronnen en

het versnellen van de energietransitie. Deze toevoeging volgt uit een aanpassing van de HVF-verordening naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne en de energiecrisis die daarop volgde.

Nederland

In de afgelopen maanden heeft het kabinet zich ingespannen om tot een voorstel te komen dat goed past binnen de Europese richtlijnen en effectief uitvoerbaar en te verantwoorden is. Tevens is het in lijn met de nationale (budgettaire) afspraken die gelden rondom de middelen die vanuit de HVF beschikbaar worden gesteld. De Europese Commissie (CIE) heeft het Nederlandse voorstel op 29 september jl. positief heeft beoordeeld, en brengt hiermee een advies uit aan de Ecofinraad om het voorstel goed te keuren.¹¹ De kabinetsinzet is om te bevorderen dat deze goedkeuring door de Ecofinraad wordt verleend; na goedkeuring maakt Nederland met het HVP in totaliteit aanspraak op € 5,4 miljard. Na goedkeuring van het aangepaste plan wordt voortgegaan met de implementatie van het HVP, evenals de voorbereiding van de indiening van het eerste betaalverzoek.

Kaders en gelopen proces

Op 26 april en 6 juli jl. is uw Kamer geïnformeerd over de Nederlandse inzet voor REPowerEU, het plan van de CIE waarmee lidstaten worden ondersteund om hun afhankelijkheid van Russische fossiele energie versneld af te bouwen.¹² ¹³ Lidstaten dienen hiertoe maatregelen te treffen om energie te besparen, hun energiemix te diversifiëren en de transitie naar hernieuwbare energie te bevorderen; landspecifieke aanbevelingen op het gebied van klimaat en energie dienen te worden geadresseerd. Voor Nederland is € 735 mln. beschikbaar, dit is inclusief een overheveling van € 280 mln. van de onderuitputting op de aan Nederland toegekende middelen uit de Brexit Adjustment Reserve (BAR). Om aanspraak te maken op de beschikbare middelen, zijn lidstaten uitgenodigd om een pakket aan investerings- en hervormingsmaatregelen op te voeren, vormgegeven als hoofdstuk van hun bestaande HVP.

Inhoud Nederlandse REPowerEU-voorstel

Het Nederlandse REPowerEU-voorstel bestaat uit vier hervormingen en één aanvullende investering. Het Nederlandse plan wordt door deze aanpassingen nog meer gericht op de groene transitie: 54,9% van de investeringen komen hier ten goede aan, ten opzichte van 48,3% in het oorspronkelijke plan.

Investing – de voorgenomen opschaling van de Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE), waaronder subsidies vallen voor (hybride) warmtepompen, zonneboilers, isolatiemaatregelen, warmtenetaansluitingen en de elektrische kookvoorziening. Met de voorgenomen uitbreiding van deze subsidieregeling in 2024 en 2025 kan volledig aanspraak worden gemaakt op de beschikbare € 735 mln. Deze regeling bevordert de groene transitie, en geeft invulling aan drie van de zes REPowerEU-doelstellingen: de energie-efficiëntie in gebouwen wordt vergroot, de energievraag wordt gereduceerd en de integratie van hernieuwbare energiebronnen wordt versneld. Door in te zetten op ruim

¹¹ Commission endorses the Netherlands» RRP (europa.eu).

¹² Kamerbrief over Nederlandse inzet voor beschikbare financiering REPowerEU | Kamerstuk I Rijksoverheid.nl.

¹³ Kamerbrief voortgang implementatie Nederlands Herstel- en Veerkrachtplan | Kamerstuk I Rijksoverheid.nl.

350.000 aanvullende interventies is hier sprake van een fors toegenomen ambitieniveau.

Hervormingen – een pakket waarin vier complementaire maatregelen, waarvan drie reeds aangekondigd, zijn opgenomen om de Nederlandse energieinfrastructuur te verbeteren en netcongestie te beperken:

1. Versnelde inwerkingtreding prioriteringskader uitbreidingsinvesteringen netbeheerders: met behulp van het prioriteringskader voor uitbreidingsinvesteringen van netbeheerders krijgen investeringen die zijn opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK), en daarmee een groot maatschappelijk belang hebben, meer prioriteit in de volgorde van uitbreidingsinvesteringen in het energienet.
2. Actualisatie provinciale Meerjarenprogramma's Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK): Met deze programma's worden energieinfrastructuurprojecten met betrekking tot de uitbreiding van het elektriciteitsnet integraal geprogrammeerd en geprioriteerd. Op provinciaal niveau leidt dit ertoe dat projecten met een groot maatschappelijk belang versneld worden gerealiseerd.
3. Gewijzigde Netcode Elektriciteit: Met de nieuwe Netcode Elektriciteit kunnen netbeheerders het elektriciteitsnet beter benutten in gebieden waar er een tekort aan capaciteit is; hiermee ontstaan meer mogelijkheden om flexibel met energievraag- en aanbod om te gaan totdat de netuitbreiding gerealiseerd is.
4. Een versnellingsregeling vergunningverlening voor energieinfrastructuurprojecten: er wordt gewerkt aan een regeling om procedures voor vergunningverlening te versnellen voor energieprojecten van groot maatschappelijk belang.

Wijzigingen bestaand HVP

Artikel 21 van de HVF-verordening biedt de mogelijkheid om een HVP aan te passen als het HVP, inclusief desbetreffende mijlpalen en doelen, deels of in zijn geheel niet langer haalbaar is op grond van objectieve omstandigheden. Nederland maakt voor een aantal maatregelen (zie onder) van deze mogelijkheid gebruik: door de maatregelen aan te passen blijft het Nederlandse plan uitvoerbaar binnen de looptijd van het fonds. De wijzigingen hebben betrekking op zeven maatregelen en bestaan uit het aanpassen van de referentiewaarden van doelen, verlengen van de realisatietermijn, het aanpassen van beschrijvingen, het toevoegen van een extra mijlpaal onder een hervorming, en het vervangen van een maatregel.

Maatregel	Wijziging
Project Zero Emission Services (ZES)	De batterij voor de emissievrije schepen heeft door technologische doorontwikkeling steeds meer capaciteit, waardoor de doelstellingen zijn aangepast om te verantwoorden over de totaal gerealiseerde capaciteit.
Intelligente wegkantstations (iWKS)	Onder meer vanwege gestegen materiaalkosten is vertraging opgetreden bij de realisatie van wegkantstations. Om deze reden is het realisatieschema in de doelstellingen aangepast.
Woningbouwimpuls (Wbi)	Onder meer vanwege gestegen bouwkosten is de realisatie van nieuwe woningen vertraagd; om deze reden is het realisatieschema in de doelstellingen aangepast.
Hervorming van het pensioenstelsel	Een extra mijlpaal is aan de maatregel toegevoegd, waarin wordt vastgelegd dat eind 2026 (binnen de looptijd van het HVP) de meerderheid van de pensioencontracten zijn ingevaren in het nieuwe pensioenstelsel.

Maatregel	Wijziging
Sectormaatwerktrajecten in het programma «Nederland Leert Door»	Door veranderde arbeidsmarktomstandigheden zijn er minder sectorale maatwerktrajecten gerealiseerd; in de doelstelling is dit aangepast.
Regionale Mobiliteitsteams (RMTs)	Deze maatregel is vervangen door het Scholingsbudget WW, een budget waarmee opleidingen voor WW-gerechtigden worden gefinancierd. Deze nieuwe maatregel sluit beter aan bij de vereisten van het HVP, onder meer op de verantwoordingsvereisten en de landspecifieke aanbevelingen op dit onderwerp.
Tijdelijke extra capaciteit voor de zorg in crisistijd	Twoe elementen uit deze maatregel (Extra Handen voor de Zorg en Coronabanden voor de zorg) zijn vervangen door de maatregel SectorplanPlus (SPP), een subsidieregeling waarmee zorgmedewerkers een hbo- of mbo-opleiding kunnen volgen. Deze nieuwe maatregel sluit beter aan bij de vereisten van het HVP, onder meer op de verantwoordingsvereisten en de landspecifieke aanbevelingen op dit onderwerp.

Portugal

Portugal heeft op 26 mei jl. een aanvraag bij de Commissie ingediend voor een aanpassing van het oorspronkelijk Herstel- en Veerkrachtplan (HVP) dat middels een uitvoeringsbesluit van de Raad in juli 2021 werd goedgekeurd.

Portugal maakt gebruik van de mogelijkheid binnen de HVF-verordening om een HVP aan te passen op basis van de wijziging van de beschikbare subsidies onder de HVF. Op grond van de definitieve subsidieallocatie op 30 juni 2022, zijn de beschikbare HVF-middelen voor Portugal met € 1,6 mld. opwaarts bijgesteld van de aanvankelijk geschatte € 13,9 mld. naar € 15,5 miljard.¹⁴ Om uiting te geven aan deze bijstelling heeft Portugal 18 nieuwe investeringen en 3 hervormingen voorgesteld en de ambitie van 14 bestaande investeringen verhoogd, zoals investeringen in vergroening van de industrie, versterken van onderzoek, internationalisering en kennisuitwisseling in het hoger onderwijs, digitalisering van de overheid, onderwijs en treinvervoer, en het hervormen van het socialezekerheidsstelsel en belastingstelsel.

Daarnaast maakt Portugal gebruik van de mogelijkheid binnen de HVF-verordening om een HVP aan te passen als het HVP, inclusief desbetreffende mijlpalen en doelen, deels of in zijn geheel niet langer haalbaar is op grond van objectieve omstandigheden. Deze omstandigheden hebben vooral betrekking op de hoge inflatie en verstoringen in waardeketens. De wijzigingen hebben betrekking op 45 maatregelen en bestaan uit het aanpassen van de referentiewaarden van doelen, verlengen van de implementatietermijn, het aanpassen van beschrijvingen, een alternatieve benadering om de doelstellingen van een maatregel te voltooien, en het toevoegen van een extra doel onder een investering.

Verder maakt Portugal gebruik van de mogelijkheid binnen de HVF-verordening om het oorspronkelijk HVP aan te vullen met € 3,2 miljard leningen uit de HVF. Met deze additionele leningen financiert Portugal vijf nieuwe investeringen, vijf bestaande investeringen die voorheen met subsidies werden gefinancierd, en verhoogt het één bestaande investering. Deze investeringen hebben onder andere

¹⁴ <https://commission.europa.eu/system/files/2023-05/2022%2006%2030%20update%20maximum%20financial%20contribution%20RRF%20grants.pdf>.

betrekking op digitalisering van de overheid, innovatie, toegang tot betaalbare woningen en energie efficiëntie in de zeevaart. Daarnaast neemt Portugal twee nieuwe hervormingen op in zijn plan. Tot slot heeft Portugal een REPowerEU-hoofdstuk toegevoegd aan zijn plan, dat voornamelijk wordt gefinancierd met € 704 miljoen aan additionele subsidies in het kader van REPowerEU. Het toegevoegde REPowerEU-hoofdstuk bestaat uit zestien investeringen (waarvan 11 nieuw) en zes hervormingen. De investeringen richten zich op energie-efficiëntie in gebouwen, het stimuleren van groene industrie en net-zero technologieën, hernieuwbare energiebronnen en waterstof, duurzaam transport en het elektriciteitsnet. De voorgestelde hervormingen zien o.a. toe op het stroomlijnen van de vergunningverlening voor hernieuwbare energie en het aannemen van een actieplan voor biometaan, en regulering en investeringen die zullen helpen bij de uitrol en gebruik van waterstof. Ook bevat het plan maatregelen gericht op het bevorderen van vaardigheden voor de groene transitie onder de beroepsbevolking. Het Portugese plan wordt door deze aanpassingen nog meer gericht op de groene transitie, namelijk 41,2% van de investeringen ten opzichte van 37,9% in het oorspronkelijke plan. Door deze wijzigingen komt de totale omvang van het Portugese plan uit op 22,2 miljard euro.

De Commissie oordeelt dat de redenen die Portugal aandraagt een aanpassing van het plan rechtvaardigen en dat het Portugese herstelplan ook na de aanpassing voldoet aan de eisen van de HVF-verordening. Bovendien adresseert het HVP een aanzienlijk deel van de landspecifieke aanbevelingen, waaronder de aanbevelingen op het gebied van energie uit 2022 en 2023. De Commissie oordeelt positief over het toegevoegde REPowerEU-hoofdstuk, dat voldoet aan de eisen die de HVF-verordening stelt aan REPowerEU-maatregelen. Het kabinet kan zich vinden in het oordeel van de Commissie. Nederland is daarom voornemens om in te stemmen met het voorstel tot aanpassing van het uitvoeringsbesluit van de Raad.

Slovenië

Slovenië heeft op 14 juli 2023 een aanvraag bij de Commissie ingediend voor een aanpassing van het oorspronkelijk Herstel- en Veerkrachtplan (HVP) dat middels een uitvoeringsbesluit van de Raad op 28 juli 2021 is goedgekeurd. Slovenië maakt gebruik van de mogelijkheid binnen de HVF-verordening om haar HVP aan te passen op basis van de beschikbare subsidies onder de HVF. Op grond van de definitieve subsidieallocatie op 30 juni 2022, zijn de beschikbare HVF-middelen voor Slovenië neerwaarts bijgesteld van de aanvankelijk geschatte 1,8 miljard euro naar 1,5 miljard euro.¹⁵ Om uiting te geven aan deze bijstelling heeft Slovenië zes investeringen geschrapt waaronder maatregelen die betrekking hebben op het bevorderen van toegang voor bedrijven tot publieke diensten door het gebruik van een digitale identiteit, specifiek door het proces te vereenvoudigen en digitale vaardigheden te verbeteren. Ook is in het voorstel een maatregel verwijderd die voorziet in extra richtlijnen en online mogelijkheden voor werkgevers en werknemers om gebruik te maken van hybridewerkregelingen. Daarnaast worden er 24 maatregelen gewijzigd om uiting te geven aan de neerwaartse bijstelling. In veel gevallen betekent dit dat een mijlpaal of doel gerelateerd aan deze maatregelen neerwaarts wordt bijgesteld of komt te vervallen. Daarnaast maakt Slovenië gebruik van de mogelijkheid binnen de HVF-verordening om een HVP aan te passen als het HVP, inclusief desbetreffende mijlpalen en doelen, deels of in zijn geheel niet langer

¹⁵ <https://commission.europa.eu/system/files/2023-05/2022%2006%2030%20update%20maximum%20financial%20contribution%20RRF%20grants.pdf>.

haalbaar is op grond van objectieve omstandigheden. Deze omstandigheden hebben vooral betrekking op de hoge inflatie, het feit dat er een beter alternatief voorhanden bleek voor het behalen van een beleidsmaatregel, vertragingen wegens de complexiteit en duur van het proces voor het opzetten van grensoverschrijdend project, beperkte interesse van bedrijven voor projecten en vertragingen als gevolg van de overstromingen die in Slovenië hebben plaatsgevonden. De wijzigingen hebben betrekking op 33 maatregelen en hebben onder andere betrekking op het verbeteren van energie efficiëntie in de economie, digitalisering in de cultuursector en het oprichten van een onafhankelijk organisatie die de kwaliteit van het zorgsysteem monitort en controleert. De voorgestelde wijzigingen bestaan onder andere uit het verlagen van doelstellingen en het verlengen van de implementatieperiode voor het behalen van mijlpalen en doelen.

Verder maakt Slovenië gebruik van de mogelijkheid binnen de HVF-verordening om het oorspronkelijk HVP aan te vullen met 367 miljoen euro leningen uit de HVF. Met deze additionele leningen financiert Slovenië één nieuwe hervorming en wordt het ambitieniveau van twee investeringen verhoogd. De nieuwe hervorming heeft betrekking op het bevorderen van emissievrij vervoer en infrastructuur voor alternatieve brandstoffen. Verder wordt in het kader van de investeringen voorgesteld om het *Nova Gorica* spoorwegstation te upgraden samen met twee regionale spoorwegen. Het verhogen van het ambitieniveau voor de tweede investering heeft betrekking op het renoveren van gebouwen met een publieke of sociale functie om deze duurzamer te maken. Tot slot heeft Slovenië een REPowerEU-hoofdstuk toegevoegd aan zijn plan dat grotendeels wordt gefinancierd door de aan Slovenië toegekende REPowerEU-subsidies van 117 miljoen euro. Het toegevoegde REPowerEU-hoofdstuk bestaat uit twee nieuwe investeringen en drie maatregelen die zijn opgeschaald. De investeringen hebben betrekking op het koolstofvrij maken van de economie en het versterken van het elektriciteitsdistributienetwerk. De eerste twee uitgebreide maatregelen hebben betrekking op een hervorming voor het bevorderen van hernieuwbare energie in Slovenië en een investering voor het herstructureren van gedeelde verwarmingssystemen om deze efficiënter te maken en beter geschikt voor hernieuwbare energie. De derde uitgebreide maatregel heeft betrekking op een investering om emissievrij transport te promoten, zowel op de weg door meer laadvoorzieningen aan te leggen als emissievrije publiek vervoer. Het Sloveense HVP wordt door deze aanpassingen nog meer gericht op de groene transitie. Deze bevatten nu 48,88% van de investeringen, ten opzichte van 42,45% in het oorspronkelijke plan.

De totale omvang van het Sloveense plan, inclusief alle voorgestelde wijzigingen, bedraagt 2,7 miljard euro.

De Commissie oordeelt dat de redenen die Slovenië aandraagt een aanpassingen van het plan rechtvaardigen en dat het Sloveense HVP ook na de aanpassingen voldoet aan de eisen van de HVF-verordening. Bovendien adresseert het HVP een aanzienlijk deel van de landspecifieke aanbevelingen, waaronder de aanbevelingen op het gebied van energie uit 2022. Verder oordeelt de Commissie positief over het toegevoegde REPowerEU-hoofdstuk, dat voldoet aan de eisen die de HVF-verordening stelt aan REPowerEU-maatregelen. Het kabinet kan zich vinden in het oordeel van de Commissie. Nederland is daarom voornemens om in te stemmen met het voorstel tot aanpassing van het uitvoeringsbesluit van de Raad.

Spanje

Spanje heeft op 6 juni jl. een aanvraag bij de Commissie ingediend voor een aanpassing van het oorspronkelijk HVP dat middels een uitvoeringsbesluit van de Raad in juli 2021 werd goedgekeurd.

Spanje maakt gebruik van de mogelijkheid binnen de HVF-verordening om een HVP aan te passen op basis van de beschikbare subsidies onder de HVF. Op grond van de definitieve subsidieallocatie op 30 juni 2022, zijn de beschikbare HVF-middelen voor Spanje opwaarts bijgesteld van de aanvankelijk geschatte € 69,5 miljard naar € 79,9 miljard.¹⁶ Om uiting te geven aan deze bijstelling heeft Spanje enkele nieuwe investeringen en hervormingen voorgesteld en het ambitieniveau van enkele bestaande investeringen verhoogd.

Daarnaast maakt Spanje gebruik van de mogelijkheid binnen de HVF-verordening om een HVP aan te passen als het HVP, inclusief desbetreffende mijlpalen en doelen, deels of in zijn geheel niet langer haalbaar is op grond van objectieve omstandigheden. Deze omstandigheden hebben vooral betrekking op de hoge inflatie en verstoringen in waardeketens. De wijzigingen hebben betrekking op 52 maatregelen en bestaan met name uit het verlengen van de implementatietermijn, een bijstelling van het ambitieniveau en het vinden van een alternatieve benadering om de doelstellingen van een maatregel te voltooien. Verder maakt Spanje gebruik van de mogelijkheid binnen de HVF-verordening om het oorspronkelijk HVP aan te vullen met € 83,2 miljard aan leningen uit de HVF. Met deze additionele leningen financiert Spanje 27 nieuwe maatregelen, waarvan 20 investeringen en zeven hervormingen. De investeringen hebben onder andere betrekking op het inrichten van faciliteiten ter stimulering van private investeringen op diverse terreinen (.a. lucht- en ruimtevaart, halfgeleiders, gezondheidszorg, audiovisuele sector), en om belastingkortingen ter stimulering van de aanschaf van elektrische auto's en oplaadpunten en het energiezuiniger maken van gebouwen. De hervormingen hebben onder andere betrekking op maatregelen om de toegang tot betaalbare woningen te vergroten, het tegengaan van voedselverspilling en het tegengaan van verwoestijning.

Tot slot heeft Spanje een REPowerEU-hoofdstuk toegevoegd aan zijn plan, dat met name wordt gefinancierd met € 2,6 miljard aan additionele subsidies in het kader van REPowerEU, 2,6 miljard van de opwaarts bijgestelde subsidieallocatie en 1,7 miljard aan de leningen. Het toegevoegde REPowerEU-hoofdstuk bestaat uit acht investeringen (waarvan zeven nieuw) en één hervorming. De investeringen richten zich op het inrichten van ondersteunende fondsen voor de ontwikkeling van CO₂-emissievrije technologie en waterstof, het versterken van het elektriciteitsnet, en de ondersteuning van een verlaging van de CO₂-uitstoot door de industrie. De voorgestelde hervorming ziet o.a. toe op het vereenvoudigen van de vergunningverlening voor hernieuwbare energieprojecten en nieuwe elektriciteitsnetwerken.

Door deze wijzigingen komt de totale omvang van het Spaanse plan uit op 163 miljard euro.

De Commissie oordeelt dat de redenen die Spanje aandraagt een aanpassing van het plan rechtvaardigen en dat het Spaanse herstelplan ook na de aanpassing voldoet aan de eisen van de HVF-verordening. Het HVP adresseert een aanzienlijk deel van de landspecifieke aanbevelingen, waaronder de aanbevelingen op het gebied van energie, de groene en digitale transitie, toegang tot betaalbare huurwoningen en de circulaire economie uit 2022 en 2023. De aanpak van eerdere aanbevelingen uit 2019 en 2020 wordt op enkele terreinen, zoals gebruik van natuurlijke

¹⁶ <https://commission.europa.eu/system/files/2023-05/2022%2006%2030%20update%20maximum%20financial%20contribution%20RRF%20grants.pdf>.

hulpbronnen en gezondheidszorg, bovendien versterkt. De Commissie oordeelt positief over het toegevoegde REPowerEU-hoofdstuk, dat voldoet aan de eisen die de HVF-verordening stelt aan REPowerEU-maatregelen. Het kabinet kan zich vinden in het oordeel van de Commissie. Nederland is daarom voornemens om in te stemmen met het voorstel tot aanpassing van het uitvoeringsbesluit van de Raad.

Tsjechië

Tsjechië heeft op 26 mei jl. een aanvraag bij de Commissie ingediend voor een aanpassing van het oorspronkelijk HVP dat middels een uitvoeringsbesluit van de Raad in juli 2021 werd goedgekeurd.

Tsjechië maakt gebruik van de mogelijkheid binnen de HVF-verordening om een HVP aan te passen op basis van de beschikbare subsidies onder de HVF. Op grond van de definitieve subsidieallocatie op 30 juni 2022, zijn de beschikbare HVF-middelen voor Tsjechië opwaarts bijgesteld van de aanvankelijk geschatte € 7,07 miljard euro naar € 7,67 miljard euro.¹⁷ Om uiting te geven aan deze bijstelling heeft Tsjechië enkele nieuwe investeringen en hervormingen voorgesteld en het ambitieniveau van enkele bestaande investeringen verhoogd.

Daarnaast maakt Tsjechië gebruik van de mogelijkheid binnen de HVF-verordening om een HVP aan te passen als het HVP, inclusief desbetreffende mijlpalen en doelen, deels of in zijn geheel niet langer haalbaar is op grond van objectieve omstandigheden. Deze omstandigheden hebben vooral betrekking op de hoge inflatie en verstoringen in waardeketens. De wijzigingen hebben betrekking op 58 maatregelen en bestaan met name uit het verlengen van de implementatietermijn, een bijstelling van het ambitieniveau en het vinden van een alternatieve benadering om de doelstellingen van een maatregel te voltooien. Verder maakt Tsjechië gebruik van de mogelijkheid binnen de HVF-verordening om het oorspronkelijk HVP aan te vullen met € 818 miljoen aan leningen uit de HVF. Met deze additionele leningen financiert Tsjechië acht nieuwe maatregelen. Deze hebben onder andere betrekking op toegang tot betaalbare woningen, en investeringen in cyber security en strategische technologieën.

Tot slot heeft Tsjechië een REPowerEU-hoofdstuk toegevoegd aan zijn plan, dat voornamelijk wordt gefinancierd met 681 miljoen aan additionele subsidies in het kader van REPowerEU. Het toegevoegde REPowerEU-hoofdstuk bestaat uit negen investeringen (waarvan zeven nieuw) en 15 hervormingen. De investeringen richten zich op energie-efficiëntie in gebouwen, het faciliteren van de productie van hernieuwbare energiebronnen en waterstof, en het versterken van het elektriciteitsnet. De voorgestelde hervormingen zien o.a. toe op het stroomlijnen van de vergunningverlening voor hernieuwbare energie, en het vereenvoudigen van de aansluiting van hernieuwbare energiebronnen op het net. Door deze wijzigingen komt de totale omvang van het Tsjechische plan uit op 9,2 miljard euro.

De Commissie oordeelt dat de redenen die Tsjechië aandraagt een aanpassing van het plan rechtvaardigen en dat het Tsjechische herstelplan ook na de aanpassing voldoet aan de eisen van de HVF-verordening. Bovendien adresseert het HVP een aanzienlijk deel van de landspecifieke aanbevelingen, waaronder de aanbevelingen op het gebied van energie toegang tot betaalbare huurwoningen uit 2022 en 2023. De Commissie oordeelt positief over het toegevoegde REPowerEU-hoofdstuk, dat voldoet aan de eisen die de HVF-verordening stelt aan REPowerEU-maatregelen. Het kabinet kan zich vinden in het oordeel van de

¹⁷ <https://commission.europa.eu/system/files/2023-05/2022%2006%2030%20update%20maximum%20financial%20contribution%20RRF%20grants.pdf>.

Commissie. Nederland is daarom voornemens om in te stemmen met het voorstel tot aanpassing van het uitvoeringsbesluit van de Raad.

Economische en financiële impact van de Russische agressie-oorlog tegen Oekraïne

Document: n.v.t.

Aard bespreking: gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

De Ecofinraad heeft al vaak van gedachten gewisseld over de economische en financiële impact van de Russische agressie tegen Oekraïne en over Europese steunmaatregelen aan Oekraïne. De aanhoudende oorlog blijft in toenemende mate zijn tol eisen van de Oekraïense samenleving en economie. De behoeften blijven onverminderd groot, onder meer op het gebied van humanitaire hulp, watervoorziening, gezondheidszorg en herstel van infrastructuur. De financiële steun aan Oekraïne is in 2022 en 2023 verstrekt via de EU-begroting en Macro Financiële Bijstand (MFB). In 2023 is er in totaal 18 miljard beschikbaar voor MFB. Dit wordt, wanneer voldaan wordt aan bijbehorende condities, uitgekeerd in maandelijkse tranches van 1,5 miljard euro. Inmiddels is 12 miljard euro uitgekeerd. De Russische invasie heeft in Oekraïne o.a. aanzienlijke financiële noden gecreëerd. Zo zijn de Oekraïense overheidsuitgaven gestegen, zijn belastinginkomsten gedaald en heeft het land geen toegang meer tot internationale kapitaalmarkten. Het resulterend financieringstekort – dat door het IMF op USD 114,2 miljard wordt geraamd over de periode van 2023 tot 2027 – moet door externe partijen worden gedekt. De kloof voor 2023 is reeds gedicht, onder andere met de hierboven genoemde MFB-steun, het geaccordeerde IMF-programma en Amerikaanse steunpakketten.

De Commissie en internationale financiële instellingen zullen de Ecofinraad naar verwachting voorzien in een update van de situatie in Oekraïne, de door de EU ingestelde sancties en de (financieel-economische) ontwikkelingen in de EU inclusief de ontwikkelingen op de energiemarkt. Nederland zal uitdragen dat blijvende solidariteit met Oekraïne essentieel is en blijft. Het kabinet zal het belang van sancties blijven uitdragen en zich blijven inzetten voor steun aan Oekraïne op het gebied van humanitaire noden, het eerste herstel en uiteindelijk ook bij wederopbouw. Het kabinetsbeleid is dat Nederland haar «*fair share*» hieraan bijdraagt. Deze hulp moet zowel bilateraal als vanuit de EU gegeven worden, waarbij nauw wordt samengewerkt met internationale partners en organisaties.

Mogelijk staat de Ecofinraad tevens stil bij het Commissievoorstel voor de oprichting van een Oekraïne-faciliteit in het kader van de tussentijdse herziening van het Meerjarig Financieel Kader (MFK 2021–2027).¹⁸ Nederland zal hierbij aangeven solidair te blijven met Oekraïne en in EU-verband te willen blijven optrekken. In lijn met de inzet van het kabinet voor blijvende solidariteit met Oekraïne, staat het kabinet in beginsel positief tegenover het idee om de financiële EU-steun aan Oekraïne structureler vorm te geven. Daarbij kijkt het kabinet onder andere naar wat de meest gepaste omvang, voorwaarden en vorm van die steun is. Het MFK wordt primair besproken in de Raad Algemene Zaken (RAZ) en de Europese Raad.

Raadsconclusies Klimaatfinanciering

Document: *Conclusions on climate finance in view of the 2023 UN Climate Change Conference of the Parties (COP 28) from 30 November to 12 December 2023.* Op dit moment nog niet beschikbaar. Het document wordt voorafgaand aan de vergadering op het *Delegates Portal* geplaatst.

¹⁸ BNC fiche Oekraïne Faciliteit (overheid.nl).

Aard bespreking: aannname Raadsconclusies

Besluitvormingsprocedure: consensus

Toelichting:

De Raad zal de Raadsconclusies over klimaatfinanciering aannemen. De Raadsconclusies leggen de EU-inzet inzake klimaatfinanciering vast voor de volgende bijeenkomst van de Conferentie van Partijen van het raamwerkverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering (COP28). De COP28 vindt plaats van 30 november tot 12 december in Dubai, Verenigde Arabische Emiraten.

De Raadsconclusies roepen op tot een ambitieuze bijdrage van EU-landen aan de implementatie van de doelen uit het Parijsakkoord. Daarnaast worden EU-initiatieven op het gebied van klimaat en energie beschreven, zoals de *European Green Deal* en de voortgang t.a.v. het *fit-for-55*-pakket. De conclusies benadrukken het belang van het in lijn brengen van financiële stromen met een transitiepad naar een lage uitstoot van broeikasgassen en klimaatbestendige ontwikkeling. De conclusies benadrukken ook de noodzaak van hogere investeringen in de klimaat-transitie, waaronder in klimaatadaptatie, en de belangrijke rol die internationale financiële instellingen (IFI's) en de private sector hierin hebben. Ook roepen de conclusies op tot het zo snel mogelijk uitfaseren van financiering van projecten in de fossiele energiesector door IFI's en de exportkredietverzekering, behalve in uitzonderlijke omstandigheden. Tot slot spreken de conclusies waardering uit voor het werk van de *Coalition of Finance Ministers for Climate Action*, waar Nederland co-voorzitter van is.

Nederland kan zich goed vinden in de inzet zoals geschetst in de Raadsconclusies en zal er mee instemmen. De Kamer wordt op korte termijn geïnformeerd over de kabinetsbrede inzet voor de COP28.

Terugkoppeling op de G20-meeting van Ministers van Financiën en gouverneurs van centrale banken van 11-13 oktober 2023

Document: n.v.t.

Aard bespreking: terugkoppeling

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

De voorzitter van de Raad en de Commissie zullen terugkoppelen over de G20-bijeenkomst van Ministers van Financiën en gouverneurs van centrale banken, die tussen 11 en 13 oktober 2023, en marge van de IMF/Wereldbank-jaarvergadering in Marrakesh, plaatsvindt.

Bij het schrijven van deze geannoteerde agenda moet deze bijeenkomst van de G20 nog plaatsvinden. Dit wordt de vierde en laatste ministeriële bijeenkomst onder het Indiase voorzitterschap voor het financiën-gedeelte van de G20. Zodoende zal er gesproken worden over de laatste openstaande onderwerpen, zoals de hervorming van multilaterale ontwikkelingsbanken en aanpak van de mondiale schuldenproblematiek. In dat kader zal de G20 naar verwachting ook een aantal rapporten, bijvoorbeeld met betrekking tot duurzame financiering, regulering van crypto-activa en infrastructuurinvestering, verwelkomen. Daarnaast wordt naar verwachting vooruitgekeken naar het aankomend G20-jaar, onder het voorzitterschap van Brazilië. Veel van de thema's die onder het Indiase voorzitterschap centraal stonden, zullen naar verwachting ook op de G20-agenda voor 2024 een prominente plek krijgen.

Nederland zal de terugkoppeling aanhoren.

Herziening van de Europese Lijst van niet-coöperatieve jurisdicties

Document: n.v.t.

Aard bespreking: aannname raadsconclusies

Besluitvormingsprocedure: unanimititeit

Toelichting:

De Raad zal conclusies van de Gedragscodegroep aannemen over de wijziging van de huidige Europese lijst van niet-coöperatieve jurisdicties. De Gedragscodegroep is oorspronkelijk in het leven geroepen om binnen de EU schadelijke belastingconcurrentie op het gebied van bedrijfsbelastingen tegen te gaan. Sinds 2016 heeft de Gedragscodegroep ook een tweede, externe taak: het beoordelen of landen buiten de EU voldoen aan de Europese minimum fiscale standaard. Landen die daar niet aan voldoen komen te staan op de opstellen van de Europese lijst van niet-coöperatieve jurisdicties (hierna: de Europees zwarte lijst). De Gedragscodegroep is een politieke afspraak tussen de lidstaten en valt niet binnen het toepassingsbereik van het VWEU. De besluitvorming vindt plaats met unanimititeit.

Tijdens de Ecofinraad van 5 december 2017 is de eerste versie van de zwarte lijst vastgesteld. Daarnaast is er ook een grijze lijst opgesteld van landen die niet voldeden aan de standaard maar op hoog politiek niveau hadden toegezegd om binnen een bepaalde periode alsnog aan de hieronder opgestelde criteria te voldoen:

1. Fiscale transparantie: de jurisdicties voldoen aan de wereldwijde standaard op het gebied van de uitwisseling van fiscale informatie, en
2. Geen schadelijk belastingconcurrentie: de jurisdicties mogen geen schadelijke preferentiële regimes of schadelijke generieke 0% regimes toepassen, en
3. De jurisdicties participeren aan het internationale proces van de OESO om grondslaguitholling en winstverschuiving tegen te gaan.

Sindsdien worden de lijsten op halfjaarlijkse basis aangepast. De huidige lijsten zijn tijdens de Ecofinraad van 14 februari 2023 vastgesteld: 16¹⁹ landen staan er nu op de zwarte lijst en 18²⁰ landen op de grijze lijst. Beide lijsten zullen gedurende deze Ecofin Raad worden herzien. Nederland kan zich vinden in de voorgestelde wijzigingen van zowel de zwarte als de grijze lijst. Omdat, vanwege diplomatieke gevoeligheid, de nieuwe lijst pas bekend mag worden gemaakt na akkoord van de Ecofinraad, zal in het verslag over de Ecofinraad nader ingegaan worden op de aanpassingen van de lijst.

Overig

Vervroegde aflossing deel bilaterale leningen Griekenland en vrijstelling ESM/EFSF

Hierbij informeer ik uw Kamer graag over het voornemen van Griekenland om 5,29 mld. euro aan bilaterale leningen onder de *Greek Loan Facility* (GLF) vervroegd af te lossen op 15 december 2023. De *Greek Loan Facility* is het eerste financiële steunprogramma voor Griekenland, overeengekomen in mei 2010, en bestaat uit bilaterale leningen van eurozonelanden aan Griekenland. Het bedrag van 5,29 miljard staat gelijk aan de aflossing die was voorzien voor 2024 en 2025. Voor Nederland gaat het om een vervroegde aflossing van 319,8 miljoen euro.

Bij een vervroegde aflossing aan de GLF bestaat een verplichting om een proportioneel bedrag ook af te lossen aan het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM) en de Europese Financiële Stabiliteitsfaciliteit (EFSF). Griekenland heeft hiervoor, net als bij eerdere vervroegde aflossingen aan het Internationaal Monetair Fonds en van de GLF, een vrijstelling

¹⁹ Amerikaanse Maagdeneilanden, Amerikaans Samoa, Anguilla, Bahama's, Britse Maagdeneilanden, Costa Rica, Fiji, Guam, Marshall-eilanden, Palau, Panama, Rusland, Samoa, Trinidad en Tobago, Turks- en Caicoseilanden en Vanuatu.

²⁰ Albanië, Armenië, Aruba, Belize, Botswana, Curaçao, Dominica, Eswatini, Hong Kong, Israël, Jordanië, Maleisië, Montserrat, Qatar, Seychelles, Thailand, Turkije en Vietnam.

gevraagd. Besluitvorming hierover door de aandeelhouders van het ESM en het EFSF vindt naar verwachting in november plaats. Bij een eerdere vervroegde aflossing in 2022 van de GLF, en daarvoor van het IMF, is deze vrijstelling ook verstrekt door het ESM en het EFSF.

De Europese Commissie geeft in haar beoordeling van het Griekse verzoek aan positief tegenover dit voorstel te staan. De vervroegde aflossing zou de gemiddelde looptijd van de overheidsschuld van Griekenland verlengen en daardoor de risico's van schuldvernieuwing verminderen en het schuldbeheer vergemakkelijken. Volgens de Commissie zou de vervroegde aflossing ook een positief signaal afgeven aan de financiële markten met betrekking tot de financiële positie van Griekenland. Het kabinet staat net als de Commissie positief tegenover het verzoek van Griekenland voor vervroegde aflossing. De vervroegde aflossing brengt voor Nederland geen extra kosten met zich mee en is positief voor het schuldbeheer van het land. Het kabinet heeft begrip voor het verzoek van Griekenland om geen proportionele vervroegde aflossing te hoeven doen op de uitstaande schuld bij het ESM en het EFSF en is voornemens om binnen deze instellingen in te stemmen met het verlenen van de benodigde vrijstelling hiervoor.

Jaarrapport over de implementatie van de herstel- en veerkrachtfaciliteit

Middels deze geannoteerde agenda informeer ik de Kamer ook over het tweede jaarrapport over de implementatie van de herstel- en veerkrachtfaciliteit (HVF), dat de Commissie op 19 september jl. publiceerde.²¹ In het rapport toont de Commissie zich positief over de voortgang bij de implementatie, het vermogen van de HVF om lidstaten aan te zetten tot hervormingen en investeringen en de flexibiliteit van het instrument om zich aan te passen aan wisselende omstandigheden. Tot 1 september jl. zijn er 31 betaalverzoeken gedaan door 19 lidstaten en is er 153,4 miljard euro uitgekeerd.²² De Commissie schetst in een bijlage per lidstaat de voortgang en geeft daarbij voorbeelden van hervormingen en investeringen.

Er zijn twintig verzoeken ingediend tot wijziging van een plan in verband met de rol die de HVF speelt bij het REPowerEU-initiatief, dat beoogt de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen. Hiervan zijn er inmiddels vier ingewilligd. De Kamer wordt geïnformeerd over voorstellen tot wijziging van plannen via de geannoteerde agenda voor de Ecofinraad. De Commissie wijst in het rapport op de stappen die zij heeft gezet om de transparantie over de implementatie te vergroten, door publicatie van de methode voor beoordeling van de invulling van mijlpalen en doelen en de methode voor opschorting van een deel van een betaling bij onvoldoende invulling van mijlpalen en doelen.²³ Verder legt de Commissie in dit jaarrapport uit hoe zij invulling zal geven aan de bepaling uit de HVF-verordening dat een volgende betaling gedeeltelijk wordt opgeschort als een lidstaat eerdere, reeds ingevulde mijlpalen en doelen heeft teruggedraaid. De Commissie merkt in het rapport ook op dat zij het controle- en toezichttraamwerk verder heeft versterkt, mede naar aanleiding van aanbevelingen van o.a. de Europese Rekenkamer. De Commissie heeft daarbij 14 audits uitgevoerd naar de invulling van mijlpalen en doelen, en 27 audits naar de controlesystemen die lidstaten zelf moeten inrichten. Tot slot wijst de Commissie op de uitdagende

²¹ https://commission.europa.eu/publications/recovery-and-resilience-facility-annual-report-2023_en

²² De voorlopige beoordeling van een betaalverzoek door de Commissie wordt naar uw Kamer doorgeleid. Daarnaast ontvangt uw Kamer ieder half jaar een overzicht van de uitbetalingen aan lidstaten uit de HVF in de daaraan voorafgaande periode.

²³ https://commission.europa.eu/system/files/2023-02/COM_2023_99_1_EN.pdf.

periode die nog rest tot het einde van de looptijd van de HVF eind 2026. Daarin zullen lidstaten de implementatie van hervormingen en investeringen verder moeten versnellen.